

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 12. oktobra 2023 - Leto XXXIII, št. 41

stran 2

**SAKALOVSKA BUČA JE TRETJA
NAJVEČJA V DRŽAVI**

»MOJ NAJVEČJI IZZIV JE, DA PRAVLNO OCENIM GENERACIJO.«
stran 4

S SENIKA NA VÁRGESZTES
stran 8

»SOBOTA JE BILA MALO OVAKŠA KAK JE GNESDEN«
stran 10

SAKALOVSKA BUČA JE TRETJA NAJVEČJA V DRŽAVI

30. septembra je v Martonvásárju potekalo državno tekmovanje v tehtanju buč velikank, na katero je svoji orjaški buči iz domačega sakalovskega vrta pripeljal tudi Ádám Vajda. Večja je tehtala 546, manjša pa 421 kilogramov. Na državnem merjenju se je zbralo 10 tekmovalec, prijavljenih pa je bilo 13 velikanskih buč. Ádám – ki je bil dijak okoljske in kmetijske

Rastline so se razprostirale na veliki površini. Med rasti so bile buče sončno rumene barve, kasneje pa so postale oranžne.

tehnične šole Herman Ottó v Sombotelu in jo je končal kot vrtnar in tehnik za vzdrževanje parkov – se je letos znova lotil velikega projekta in zasadil buče na enak način v Sakalovcih, le da na druge kmetijske površine. Ženo se je na začetku leta preselil v svojo novo hišo, zato je tokrat tam ustvaril primerno zemljo za rastline. »Že lani sem preoral površino in jo nato pognojil. Nujno je bilo, da sem opravil preizkus

Buča na tehtnici. Na zaslonu se prikaže številka 546.

tal, žal rezultati niso bili zelo dobri, zato je bilo treba zemljo izboljšati, kar sem seveda tudi storil,« je povedal mladi pridelovalec, ki je bučna semena posadil na začetku aprila. Nekaj tednov je rastline hranil v šotoru iz folije, postavljenem na terasi svoje hiše, nato pa so bile sadike buč od sredine maja pod milim nebom – na vrtu, ki je zgoraj zaščiten. Spomladi je veliko dežja povzročalo težave, buče so tako rekoč plavale,

kar je zadrževalo rast rastline, saj se korenine niso mogle pravilno razvijati. Poleg tega jih je bilo treba zaščititi pred glivičnimi boleznimi.

»Vreme nam ni bilo ravno naklonjeno, bili so precej mrzli dnevi, kar ni bilo dobro. Pred obilnim deževjem in poplavami v začetku avgusta – ko je v Sakalovcih v treh dneh padlo 120 milimetrov dežja – je bil dan, ko je buča v 24 urah zrastle za 25 kilogramov, kar velja za rekord. Potem je prišlo hladnejše vreme, dnevna rast je takoj padla na 11, potem na 8 kilogramov. Škoda, saj bi lahko ob ugodnih vremenskih razmerah prinesel tudi dvajset kilogramov na dan,« pravi Ádám in dodaja, da je ena rastlina zasedla od 50 do 80 kvadratnih metrov površine. Tudi škropljenje je bilo potrebno in paziti je bilo treba, da buča ne počni, ker takšna ne sme na tekmovanje.

Ádám je svojo rastlino pogosto pokrival z belo rjuho, da bi jo zaščital pred sončnimi žarki v najbolj vročih poletnih obdobjih.

Večmesečni trud je bil poplačan, saj je v sredini septembra največja buča v njegovem vrtu tehtala 555,5 kilograma. Ta je bila 16. in 17. septembra razstavljena tudi na festivalu buč v Óri-szentpéturu. V dveh tednih pa je buča izgubila 9 kilogramov. Rastlina si je tudi s 546-kilogramskim rezultatom na državnem tekmovanju

priborila tretje mesto, manjša, 421 kilogramov težka buča, pa se je uvrstila na peto mesto. Ádám je poleg praktičnih daril prejel tudi denarno nagrado.

Buči velikanki si je veliko ljudi ogledalo tudi v domači vasi, sedaj pa je večji primerek razstavljen na dvorišču Hotela Lipa, kjer si ga bo možno ogledati do konca naslednjega tedna.

A. V.

Očarljive barve iz Várgesztesa

V Slovenskem kulturnem in informacijskem centru so 3. oktobra odprli razstavo, na kateri se je s krajinskimi slikami predstavila Angelika Talabér. Slikarka je po poreklu porabska Slovenka, njeni predniki izhajajo z Gornjega Senika. Umetnica živi z družino v ču-

Avtorica razstave Angelika Talabér je program obogatila tudi z glasbo in pesmijo.

dovitem objemu Vértesa, v majhni vasi v Várgesztesu. Že kot majhen otrok se je veliko potepala po gozdu, očarala sta jo narava in lepota pokrajine. Takrat še sploh ni razmišljala, da bi kdaj vzela v roke čopič, kasneje – pred 13 leti – pa je dobila idejo in je poskusila slikati. Štiri leta kasneje je prišel trenutek, ko je svoja dela lahko predstavila na razstavi. Njena muza je predvsem narava, rada pa tudi fotografira. Ima pa še eno veliko ljubezen: glasbo in petje. Tudi na razstavi je zaigrala na kitari in zape-la nekaj pesmi. Naučila se je tudi slovensko pesem Na planincih. Njena znanka Erzsébet Gábor je za eno od njenih slik napisala pesem, ki ji je bila zelo všeč, zato jo je uglasbila. Nato dolgo ni pisala novih pesmi, potem pa so se naenkrat začele vrstiti melodije.

Jesenske barve na platnu. Angelika najde navdih predvsem v naravi.

Danes imata skupaj z Erzsébet 38 pesmi, uglasbili sta tudi pesmi drugih pesnikov. Angelika pravi, da ima življenje polno lepih izkušenj. V 13 letih je narisala več kot 300 slik. Imela je že 25 razstav, nekaj jih je imela skupaj s hčerko, ki je prav tako slikarka. Dvakrat je prejela nagrado NIVO, kar ji je bilo v veliko čast.

To je bila njena 27. razstava v Monoštru. Na otvoritev je prišlo tudi veliko njenih sorodnikov s Porabja, ki jih zelo redko sreča. »Bil je fantastičen občutek, biti tukaj. Od moje prve razstave sem v minulih 9 letih postala bogatejša za veliko neverjetnih izkušenj. Najlepša hvala vsem, ki so mi pomagali na tej poti in kakor koli prispevali k tem lepim trenutkom. Največja zahvala gre moji družini, ki mi je omogočila, da imam dovolj časa in energijo za ustvarjanje. Vedno mi stojijo ob strani in to je nepopisen občutek. Minilo je že več kot teden dni od mojega rojstnega dne, a lahko zatrdim, da je ta razstava eno najboljših rojstnodnevni daril v mojem življenju,« je še dodala.

mvm

Ejkstra priznanje porabski slovenski penzionistk

Kulturno društvo Pannon Kapu v Varaši je letos 23. septembra pripravilo tradicionalni Narodnostni den pod naslovom »S toga kraja mejé pa prejk mejé« (»Határon innen-határon túl«) v idealnom parki »Várkert«. V programi so se notapokazali Nemci, Vaugri, v največšem številu pa Slovenci iz Porabja pa Slovenije. Porabski slovenski narod so s svojim delom, nastopom lepau notapokazali člani Društva porabski slovenski penzionistov pa Porabski trio ZSM.

Program se je začno s tekmo vanjom v küjanji že kaulak podneva. Zglasilo se je dvanajset ekip, za njé je organizator pripravo male šatore pa za küjanje vcuj dau friško svinjsko mesau. Od Slovincov so vöpostavile tjöjarsko ekipo slovenske penzionistke, med njimi je glavna tjöjarca béjla Ani Lábodi. Ani trno rada tjöja pa pečé, no pa fejs žmano vej tü. Velko prakso ma, ka je dosta lejt delala na tjönjaj, pa že doudji lejt z dobre vaule odi kaulakvrat tjöjat, če go stoj prosí. Ani etak pripovejda od toga dneva:

»Zvöjn mene so se podale za tjöjanje Marijana Kovač, Eržika Soós pa Eržika Szabó, za koj se je brigala podpredsednica Marijana Kovač. Onadvej s predsednicov Marijano Fodor sta dosta dela mele, vcuj valaum sta notapotjipüvale pa vsefale vtjüpsprajle. Dja sam pa zazranka rano vcuj stanila pečti dvej déjnstje torte pa djabočne zaunitje, ka se je kumar razladilo pa smo že mogli

téjti. Eržika Szabó je pomé préjšla, ka sam dosta vse mejla nesti. Najprvim smo vse vöspatjivale pa pripravile sto tak, aj lepau kažejo naši pokaraji, aj vse v reda baude.

Porabske slovenske penzionistke so si zaslužile Ejkstra priznanje.

(Z lejvoga kraja glavna tjöjarca Ani Labodi, Eržika Szabó, Marijana Kovač pa Eržika Soós)

Margita Korpič je tü spekla djabočne pa karične reteše, tak, ka smo puni sto mele s pokaraji za lüctje. Mali plinjski špajert nam je že Marijana Fodor dala gorapostaviti, tau sploj dobro bilau, ka smo zdaj nej meli déjn (dim). Dež je tü ronéjo, če bi estje déjn tü béjo, bi nej fajn bilau. Ženstje smo si delo razdelile, ene so pucale pa vtjüprezale lük, paradajs pa prpeu, drüdjje so pa svénjsko mesau pa okajeno kračo (csülök) kreda djale. Gda se je žir gorasegrejo v bogračí, smo najprvim lük sprážile, te smo vcuj djale česnek, prpeu pa paradajs. Že té tašna dobra saga béjla! Te smo pa nota djali dvaujo fele mesau, tak lepau se je sprážilo vse, ranč vodau nej trbelo vcuj. Med tejm smo sau pa rdeči semleti prpeu dale nota. Tak lepau pomalek se je tjöjalo. Dja tak šegau mam, gda je tak na trifrtale stjöjano mesau, te dejem nota vcuj valaum. Zdaj

smo nakvašeno repo djali nota, brezi tiste vodé, ka bi s tistim vred fejs tjasalo bilau. Gda je že dobro meko bilau, te smo malo pržiganja nota djale, gda se je dobro vtjüpstjöjalo, smo estje vrnio mlejko tü nota djale. Tak od pau ene taum do šrte vöre se je tjöjalo fajn pomalek. Po tistim so prišli koštavat štirdje kak žirija, vsakši je emo svojo žlico, repo smo njim vözagrabile v talejr. Vidlo se njim je, prej njim je fejs žmano, tau nam je tak dobro spadnilo, depa tak smo brodile, ka od našoga estje gvüšno baugšo tü djé.«

Kak so se poznali, čütili, vej pa v deždji so mogli odti es pa ta, malo znancov je bilau.«Kakoli smo se

kaj zmočali tü pa smo bola stejsko meli pod šatorom, smo vséj karažni biléj, z vesejdjom delali, dosta smo se smejali, se pogučavali, koš-

dobro vej tjöjati, na vsakšo vse leko zavöjpm. Trno rada delam z njimi, furt z dobro volauv delamo.«

Med kulturnim programom smo se fejs vöpotégnili porabstji Slovenci, poslöjšali pa plačkali, gda so dvej porabstje skupine prišle na red. Program je aupro Porabski

gorički muzikanti Što ma čas pa trno zanimivi program Folklorna skupina iz Vipave, stera je navdušila s svojimi plesi pa pesmimi. Vsi Slovenci so fejs dobri bili.

Med tejm je žirija vörazglasila, kak so cenili djesti tjöjarski ekip. Vséj so prej trno dobro stjöjali, depa med

Narodnostni kulturni program je aupro pa z lejpmi pesmimi pozdravo Porabski trio.

trio ZSM pod vodstvom Ferenc Sütóna, sledkar pa Pevska skupina Rozmarin Društva porabski slovenski penzionistov pod mentor-

dobrimi itak mora biti malo baugši. Gda so vse priznanje vörazdelili, je nas velko presenečenje dosegnilo. Posaba so vözdignili tjöjarce slovenski penzionistk, stera so si zaslužile Ejkstra priznanje za svojo fejs dobro repo z okajeno kračov pa ejkstra fajnsko déjnsko tortov, stera je prej tak raja, léka béjla, ka se po lufti nosila. No, etak pa nej čüda, če se je vse dojšlo, vse sfalilo, skur premalo bilau štja tak tü, ka nej bilau dosta zvöjnašnji lidi. Škoda, vrejmen je malo tü krivo bilau.

Pevska skupina Rozmarin Društva porabski penzionistov se je pod mentorstvom Matije Horvata z lejpm programom pokazala nota.

tavali djésti eden drügoga. Tak smo se družili kak bi stari znanci biléj. Med tejm smo pa štja leko poslöjšali dobro muziko tü. Tak, ka smo se me ženstje tü fejs dobro mele, zatau tü, ka trno dobro vejmo vtjüper delati, ena drügoj na rokau dela, vsakša

stvom Matije Horvata, stera vodi Marijana Kovač. Lejpe, vesele pesmi so pokazali nota, lepau so popejvali vsi. Leko smo ponosni, leko se štéjmamo, ka taše dobre pevce, taše aktivne Slovence mammo v Porabji. Zvöjn nijj so fejs karažne pesmi meli

Ženskam gratulejramo. Leko smo Slovenci, najbola pa mi, slovenski penzionisti ponosni na njé, zaslöžile so si velko pohvalo pa zahvalo, ranč tak kak vse nastopajoče slovenske kulturne skupine.

Klara Fodor

PREKMURJE

Divdža

V Trdkovi so uradno gorodprli najbolje severni piciklistični park v Sloveniji in tau samo par stopajov vkraj od tromeje med tremi rosagi, Slovenijo, Avstrijo in Madžarsko. Vrednost vsej del v parki, v sterom so napravlene štiri proge (tri za spuste in ena za tau, ka se dé gor na breg) je ocenjena na približno 30 gezero evrov. Té peneze je dala Občina Kuzma, vse delo pa so ob pomauči prostovoljcov opravili člani Zavoda Jelen, steri do tüdi vrejdgemali park.

Približno leto in pau je trpelo, ka so prišli od ideje do konca projekta. Tau je bilau tak dugo tüdi zavolo toga, ka so vse delali ročno, brez žmetne mehanizacije. Piciklistični park, steri je primeren za kolesare vsej starosti in vsej stopenj znanja, je grato kak posledica zavezanosti k razvoji domanje piciklistične skupnosti, stera nüca takše parke, pa tüdi za tau, ka se leko naprej razvija turistična ponudba Gorickoga.

Proge v parki so označene z različnimi farbami in majo svoja imena. Plava proga, stera se zove Lejpa, je dobila ime po Dušani Lepoš, piciklističnomi navdušenci, steri se je pred dobrim letom poškodoval glyj med piciklejranjom. Rdeča proga je Rdečka, črna, stera je najžmetnejša, pa se zove Divdža. Proga po steroy se pelate v breg pa se zove Smudovec.

Vstopnine za tau, ka te se leko s piciklini vozili po parki, nega, leko pa, tüdi ob pomauči QR kode, stera je na informacijski tabli pred rhodom v park, done-rate peneze za pomauč pri vzdrževanju parka. Toga te leko piciklistični navdušenci v poletnom cajti nücali vsakši den med 9. in 17. võro, v zimskih mejsecaj pa med 9. in 15. võro.

Piciklistični park so s prerezom traka uradno prejkdali župan Občine Kuzma Jožef Škalič in predstavniki Zavoda Jelen.

Silva Eöry

»MOJ NAJVEČJI IZZIV JE, DA PRAVILNO OCENIM GENERACIJO«

»Dobro se spominjam tistega 1. februarja leta 2011, ko sem kot učiteljica asistentka začela službovati na dvojezični osnovni šoli v Števanovcih. Čeprav sem imela osemnajst let delovnih izkušenj v pedagoškem poklicu v Sloveniji, sem se vseeno nekako počutila kot začetnica. Ker sem bila konec koncev tukaj prva učiteljica asistentka, in čeprav so neka-ko bili zarisani okvirji tega, kaj naj počne učiteljica asistentka, se je z mano vse skupaj tako rekoč začelo,« je Metoda Perger – ali kot jo vsi poznamo, učiteljica Metka iz Slovenije – zavr-tela kolo časa nazaj, ko smo se z njo pred kratkim pogovarjali na manjši od obeh porabskih dvojezičnih osnovnih šol. Kot je povedala, je bilo sprva predvideno, da bo v razredih samo sodelovala z drugimi učitelji. Kaj kmalu po njenem prihodu v Števanovce pa se je izkazalo, da primanjkuje kadra pri poučevanju slovenščine, zato jo je ravnateljica Agica Holec že zelo hitro napotila v razred, kjer je bila z učenci sama.

Naša sogovornica je poudarila, da je imela ob prihodu v Porabje dokaj realna pričakovanja, saj je poznala stanje v tukajšnjem šolstvu. »Zavedala sem se, da sem se znašla v drugi državi, v drugem šolskem sistemu. Imela pa sem to srečo, da sta za mano bila že začetni in nadaljevalni tečaj madžarščine, dve leti pa sem poučevala tudi na Dvojezični srednji šoli Lendava,« je povedala učiteljica Metka in vsakemu pedagogu, ki je namenjen službovati v Porabje, priporočala vsaj osnovno znanje madžarščine. Ko je Metka Perger začela poučevati v Števanovcih, se je sprva kot opazovalka in poslušalka udeležila učnih ur slovenščine pri ravnateljici Agici. »Poleg nje sem zelo hvaležna tudi gornjeseniškimi učiteljicam Beati Bajzek, Ibolyi Neubauer in Evi Lazar, da so mi dovolile hospitirati na svojih urah. Dosti sem se

naučila od njih,« smo slišali od učiteljice, ki ob Števanovcih že osem let sodeluje tudi pri narodnostnem pouku slovenščine na Osnovni šoli Jánoša Aranya v Monoštru. Zasnovo tamkajšnjih učnih ur pripravlja domača učiteljica, naša sogovornica pa ji je v smislu skupinskega dela v pomoč kot naravna govorka.

»Katero mesto je središče slovenske Koroške?« osmošolce sprašuje Metka Perger, in svoje učence v zadnjih dveh razredih dvojezične osnovne šole vabi na potovanje po Sloveniji.

Metka Perger poučuje slovenski jezik v celotnem spektru osnovne šole. »Razlika med pristopoma za nižje in višje razrede je bistvena. Tukaj v Števanovcih ravnateljica Agica prvošolčke nauči osnovnega slovenskega besedišča, torej vsega, kar nas obdaja. Od drugega razreda pa potem to besedišče spravljamo v neke okvirje. Začnemo tvoriti osnovne, kratke povedi, učimo se prek didaktičnih iger, interaktivne table. Po vstopu v višjo stopnjo pa bi bilo treba spoznavati že tudi slovnična pravila in učenci bi morali malo več truda vložiti, da bi do konca 8. razreda spoznali vsa ta pravila. Pa ga ne vložijo in tako se začne sistem rušiti,« je obžalovala Metka Perger, ki pa je zadovoljna, da v dvanajstih letih ni nikoli poučevala šolarja, ki bi imel negativen odnos do slovenščine. »Nikoli mi niso rekli, da jezika ne marajo ali da ga nočejo. Ni pa neke prave motivacije, ki bi jih spodbujala k temu, da bi se aktivneje učili slovenščino. In roko na srce,

po končani osnovni šoli se malokdo odloči za nadaljevanje učenja tega jezika.«

Vsi rezultati pa se laže dosega-jo v razredih z majhnim številom učencev. »To je velik privilegij za otroke in tudi za nas učitelje. Delati v majhni skupini pomeni, da se tudi med šolsko uro lahko individualno posvetiš učencu. Sprem-

Morda bi izbrala še kakšen drug predmet, mogoče še kakšen jezik ali bibliotekarstvo,« meni Metka Perger in poudarja, da je zanjo učiteljski poklic poslanstvo. »Tisti učitelji, ki jim je poučevanje zgolj kot neka socialna varnost oziroma služba, kaj malo pri sebi spreminjajo. Tisti učitelji pa, ki jim je ta poklic neka vrednota in ne živijo iz dneva v dan, želijo nekaj narediti. Vsako leto znova se je treba pripraviti za novo generacijo, saj nobena ni enaka prejšnji. Imam ogromno gradiv, ki sem jih naredila sama – konec koncev sem napisala tudi dva učbenika in dva delovna zvezka –, ampak prav nikoli ne grem v razred, da bi samo vzela učbenik in nekaj delala.«

Kljub izzivom ostaja prizadevna, nam je dejala učiteljica Metka ob koncu pogovora, preden je odhitela na svojo naslednjo učno uro, ter dodala: »Pripravim se na vsako uro pouka. Vsakemu razredu, ki je pred mano, poskušam pril-

laš njegovo delo, gledaš, kaj dela narobe, kaj dela prav, mu daš še kakšne dodatne naloge,

Metoda Perger s sodelavko Judit Domiter in učenci v slovenski učilnici Osnovne šole Jánoša Aranya v Monoštru

in pri tem ostala skupina ne trpi,« je pojasnila sogovornica, prepričana, da bi se, če bi se ponovno rodila, spet odločila za učiteljski poklic.

»Že mala Metka je bila učiteljica sosednjim fantom, bila sem najstarejša in vsi so bili moji učenci. Ne morem pa z gotovostjo reči, da bi ponovno bila učiteljica slovenščine.

goditi naloge, učbenike in priročnike ter gradivo pripraviti tako, da je učencem pisano na kožo. To je moj največji izziv, da kot pedagog ocenim generacijo in vem, kaj lahko delam z njimi, kaj so zmožni sprejeti in da bom na to, kar bom naredila z njimi, dobila tudi neki odziv.«

-dm-

Proti diskriminaciji Romov v Sloveniji, na Slovaškem in Madžarskem

Romska skupnost predstavlja največjo etnično manjšino v Evropski uniji s približno šestimi milijoni oseb. Tako kot na Madžarskem velik delež Romov tudi na Slovaškem in v Sloveniji živi v marginaliziranih razmerah in se srečuje z več slabostmi in strukturnimi neenakostmi v izobraževanju, stanovanjski problematiki, zaposlovanju in zdravstvenem varstvu. Obstaja tudi precejšnje število neprijavljene diskriminacije do njih, kar je posledica pomanjkljivega razumevanja zakonov in omejenega dostopa do informacij v krogu skupnosti.

Evropski projekt Spodbujanje enakosti Romov v Sloveniji in na Slovaškem (z akronimom PRESS) si prizadeva spodbujati in zaščititi pravice Romov, ki se srečujejo z diskriminacijo. Pri tem so poudarjeni dvig ozaveščenosti družbe, izboljšanje izvajanja zakonodaje o nediskriminaciji ter opolnomočenje Romov za pravno pomoč v obeh obravnavanih državah. V projektu, ki traja od aprila 2022 do marca 2024, kot partnerji sodelujejo skupina Minority Rights Group Europe (ki se v številnih državah zavzema za ozaveščanje o prikrašanih manjšinah in avtohtonih ljudstvih), Center za civilne in človekove pravice Poradna (nevladna organizacija na Slovaškem, ki se med drugim osredotoča na diskriminacijo Romov v javnem življenju) ter združenje EPEKA (socialno podjetje, ki skrbi tudi za pravice Romov v Sloveniji).

V sklopu projekta so 26. septembra v Budimpešti priredili okroglo mizo z naslovom Izboljšanje dostopa Romov do pravne pomoči na Slovaškem, v Sloveniji in na Madžarskem. Dogodka

so se ob pravnikih iz vseh treh držav, ki se že desetletja borijo proti diskriminaciji Romov, udeležile tudi varuhinja pravic narodnosti na Madžarskem dr. Erzsébet Szalay, predstavnica urada varuha državljanjskih pravic na Slovaškem Martina Vargová ter svetovalka zagovornika načela enakosti v Sloveniji Nevenka Prešlenkova. Tam sta bila tudi

Predsednik združenja EPEKA Štefan Simončič je v prispevku predstavil položaj Romov v Sloveniji in glavne izzive, s katerimi se skupnost srečuje. (Foto Emilia Lola Eördögh)

predstavnika slovenskega in slovaškega veleposlaništva v Budimpešti.

V imenu organizatorjev je strokovnjakinja združenja Minority Rights Group Europe Andrea Spítálszky uvodoma poudarila, da diskriminacija Romov ostaja pogosto neprijavljena, zato pa v sklopu projekta PRESS med drugim ponujajo brezplačno pravno pomoč. Opozorila je tudi na pomen sodelovanja z zagovorniki načel enakosti oziroma varuhi človekovih pravic v posameznih državah.

Programski koordinator slovaške organizacije Poradna Štefan Ivanco je v prispevku kot izredno problematične izpostavil primere prisilne sterilizacije Rominj in brutalnost policije do Romov. Slednjim je marsikje na Slovaškem omejen dostop do restavracij in barov, diskriminacija pa je občutna tudi pri zaposlo-

vanju in izobraževanju. V sklopu projekta je Poradna organizirala tečaje za romske aktiviste in pravnike ter zanje izdala tudi priročnik. Pravnica Poradne Vanda Durbáková je dodala, da so na primer v neki slovaški vasi romskim otrokom prepovedali vpis na osnovno šolo, ker je bila njihova mati stalno prijavljena v drugem naselju. Nekje drugje je šo-

fer avtobusa romskim potnikom sredi rasističnega verbalnega napada zapovedal, da sedijo na zadnjih sedežih. Zaznali so tudi primere, ko so romskim otrokom v bolnišnicah postavili napačne diagnoze. Kot problem je govornica navedla tudi, da se postopki na sodiščih predolgo zavlečejo.

Predsednik EPEKA Štefan Simončič je kot velik dosežek označil odprtje romske restavracije in romskega mladinskega centra v Mariboru. Njegova organizacija pošilja na teren tudi mediatorje, ki Rome ozaveščajo o diskriminaciji in možnih pravnih ukrepih proti njej. Na drugi strani je omenil primer mladega Roma, ki je zaradi sovražnega govora prenehal obiskovati vozniški tečaj. Kot težavo je navedel zapletenost pravne terminologije in premajhno nadomestilo glede na vloženi trud med pravnim postopkom.

V razpravi je madžarska varuhinja narodnostnih pravic Erzsébet Sándor Szalay poudarila, da je njena pristojnost omejena na preiskovanje pritožb, v sodne procese ali zasebni sektor pa ne more posegati. Do njenega urada pride dobrih štiristo prijav na leto, z Romi so povezana predvsem vprašanja žensk in otrok, bivanja, zdravstvene oskrbe, zaposlovanja in romskih prebežnikov iz Ukrajine. Poleg tega preiskuje še segregacijo, rasno profiliranje na letališčih in prezgodnje zapuščanje šole. Svetovalka Nevenka Prešlenkova je opozorila na podatek, da živijo Romi povprečno 22 let manj kot drugi prebivalci. Samo 14 % žrtev diskriminacije se odloči, da zlorabo prijavi na pristojnem mestu, pretežni del preostalih pa je prepričan, da se s tem itak ne bi nič spremenilo. Institucija zagovornika deluje v Sloveniji od leta 2018, od takrat so prejeli le deset prijav v zvezi z Romi.

Martina Vargová je poudarila, da je pred časom takratni slovaški varuh človekovih pravic dosegel, da so državni organi končno verjeli Rominjam, ki so prestale prisilno sterilizacijo. To je privedlo do spoštovanja te institucije v krogu romske skupnosti.

Vsi govorniki na okrogli mizi so opozorili na velik pomen brezplačne pravne pomoči v primerih diskriminacije ter nujnost sodelovanja vladnih organizacij z nevladnimi. Udeleženci so se strinjali, da se lahko zaupanje pridobi le prek konkretnih rezultatov, ki pa morajo biti čim hitrejši.

*Dušan Mukič,
sodelavec Inštituta
za narodnostna
vprašanja*

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Železna županija v številkah

V Železni županiji je več vönavčeni, več starejši, depa menje je zakonski parov, leko najdemo v podatkih o popisu prebivalstva iz leta 2022. Po deseti mesec se že vsi podatki (adatok) leko poglednejo na spletni strani Centralnoga statističnoga urada.

Na popisu so štiri glavne teme bile: območje, prebivalstvo, gospodinjstvo in stanovanje. Tej podatki se leko poglednejo za županije ali ejkstra za vesi pa varaše tō. Kakkoli je že moderna tehnika, itak je popis prebivalstva tisti vir, gde konkretne informacije dobimo od rosaga, od lüstva pa od vsej stanovanj. Tej podatki se vsepovedik nücejo potejm, kak v gospodarstvu tak v znanosti. Prve podatke že mamō, depa redno analizo do še potejm napravili strokovnjaki. Če cejli rosag gledamo, te je več zakonski parov do 30 let, pa mlajšov tō, depa družba je od leta do leta starejša.

Če Železno županijo gledamo, te se vidi, ka je 1. oktobra leta 2022 vsevküp 249.513 gezero lüstva živelō na njej teritoriji. Če poglednemo deset lejt nazaj, te vidimo, ka je ta številka sedem gezero vekša. Mlajšov pod desetimi leti je skur telko kak leta 2011, občanov med desetimi in štiridesetimi leti je menje, številka tisti, steri so starejši od 60 lejt, se je pa fejt povečala. Tau v števili tak vōgleda, ka v Železni županiji 1421 je taši, steri so starejši kak 60 lejt. Ka je še zanimivo, ka 72 tisoč je taši, steri so nej oženjeni. Ranč tak se je zdignilo število lidi, steri maturo majo ali visokošolsko izobrazbo. V Železni županiji je menje katoličanov, depa Slovencov pa več kak nji je bilau pred 11. lejti, vsevküp 1741.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Odstopil je generalni državni tožilec

Generalni državni tožilec Drago Šketa, ki je vozil pod vplivom alkohola (po opravljenem testu se je izkazalo, da je imel na liter izdihane ga zraka 0,37 miligrama alkohola, dovoljena meja pa je 0,24 miligrama na liter), je odstopil s funkcije. Šketa je v izjavi pojasnil, da se je vračal z zasebnega slavlja, ko so ga ustavili policisti, in dodal, da je za storjeni prekršek prejel plačilni nalog, ni pa bil napoten pred sodnika za prekrške, saj določena meja ni bila presežena v takšni meri, da bi bilo to potrebno. Takoj je o dogodku ustno obvestil pravosodno ministrico, dan po dogodku pa je sprejel odločitev o odstopu s funkcije in o tem obvestil vse pristojne ustanove – državni tožilski svet, predsednico državnega zbora in ministrico. »Želel bi se iskreno opravičiti vsem, ki sem jih s svojim ravnanjem prizadel,« je še dodal Šketa. Na dogajanje se je odzvala ministrica za pravosodje Dominika Švarc Pipan in zapisala, da moramo imeti ničelno toleranco do voznje pod vplivom alkohola, zato ministrica ceni, da je Šketa takoj in brez pomisleka prevzel odgovornost za svoje ravnanje in odstopil s funkcije. S tem je Šketa po njenih besedah pokazal visoko stopnjo integritete in spoštovanje do položaja generalnega državnega tožilca, državnotožilske organizacije ter pravosodja v celoti.

Pokojnine bodo za 8,2 odstotka višje

Minister za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Luka Mesec je za januar 2024 napovedal 8,2-odstotno uskladitev pokojnin. Svet Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije je sicer v februarju sprejel sklep o redni uskladitvi pokojninskih in drugih prejemkov za 5,2 odstotka z veljavnostjo od 1. januarja 2023. Skladno z novelo zakona o izvajanju proračunov za leti 2023 in 2024 pa je predvideno še, da bodo v naslednjem letu upokojencem in prejemnikom nadomestil iz invalidskega zavarovanja v novembru in decembru 2023 zagotovili še izplačilo povečanega dela prejemkov v vrednosti 1,8 odstotka od prejemka iz oktobra 2023.

OD EPIDEMIJE SE NEJ TRBEJ BOJATI, DEPA SE TRBEJ NA NJAU PRIPRAVITI

Meli smo lejpe poletne dneve, uživali v velkoi ici, dapa djesen že vsikši den bliže pa bliže ide. Zazrankoma je že bola

mrzlo gé, rano kmica grata. Narava se je v vsefelé farbo oblekla. Listke na drevjav je porumenelo in poridjavilo. Se vrti v vötri in pada na zemlo. Prišla je zlata djesen. Djesenski mejseci so čudoviti, dapa dostakrat prinesejo bolezen kak influenzo, razhlad (megfázás), infekcijo z bakteriji in viruši. Bola naleki se razladimo, gratamo betežni kak v poletnom cajti. Tak je vögledalo, ka viruš Covid ne pride nazaj, dapa veselje je bilo rano. Varianti Covid viruša že znauva klonckajo na dveri. Zdaj zaradi viruša ERIS zboli lüstvo. Te viruš se brž širi, je že dosta lidi gratalo betežno. Na srečo je več nej gé tak nevaren, kak je biu Covid v lejtaj 2020 in 2021. Te je velka pandemija bila, dosta lidi ga je dobilo in mrlo tö.

Simptomi ERIS viruša so skor takši, kak je ma influenza. Boli gut, glava, želaudec in mišice. Leko dobimo kašelj in

vročino. Za mlade in zdrave lidi tau nej gé nevarno, bola za starejše in kronične betežnike. Starejši se leko dajo cepiti prauti viruši, dapa nej mujs gé. Té viruš ne vpliva na voh in okus. Najbola nauva varianta Covid viruša, PIROLA je že tö naprej prišla. Se širi v Evropi, Meriki, Avstraliji, Japani in Indiji. Skor taše simptome ma kak ERIS. Eške cuj pridejo izpuščaji in iritacije očesa. Vüpamo, ka nede nevarno na nas in ne bo prišla pandemija. Kak se leko branimo, ka moramo včiniti, če škemo močni biti prauti boleznin in ostaniti zdravi? Mi sami moramo skrb meti na naše zdravje. Moramo imunski sistem okrepiti, té nemo gé tak brž betežni, viruši, bakterije, beteg pobegnejo. Prevenција je

gé vsigdar najbola fontoška. Od epidemije se nej trbej bojati, ampak se trbej na njau pripraviti. En par tanačov za prevencijo:

Gibajmo se dosta na friškom lufti, se šetajmo ali vozimo se z biciklinom. Pijmo zavolé

imunski sistem. Tau so vse naši nasveti, ka leko naredimo za naše zdravje. Zdrav način življenja leko prepreči dosti betegov.

Če smo donk betežni, če nas rejsan okužita viruša ERIS ali PIRULA, ostanimo doma,

tekočine, na den od 2,5 do 3 litre vodé ali čaja, sadnoga soka brez cukra. Gejmo več nakvašene zelenjave, aubrike, kapüsto, kak zdaj pravijo, fermentirano hrano. Cejlo leto gejmo dosta sadja, zelenjave. Najbola tašo, stero je v našoj regiji zraslo. Zdržavajmo se dosta na sunci, te mo meli več energije in naše tejló več D vitamina napravi. Gejmo menje mesa, bola več sadja pa zelenjave. Najbole tašo, stero ma dosta vitamina C v sebi, steri je nabaukši krepilec imunskega sistema. Padarge pravijo, ka se dosta šté, če zavole počivamo in spimo. Če smo vsigdar trüdni, tau nam tö škaudi in nam slabša

par dni ne odimo med lidi in nosimo maske. Pijmo več tekočine, gejmo vitaminske tablete. Če mamó vročino, te nut vzmemo par dni protivročinske (lázsillapító) tablete. Počivajmo in ne delajmo žmetnoga dela. Sto ma kronično bolezen, se mora bola skrb meti. Če simptome ne minejo, nede nam baukše, pojdimó vsekakor k doktoru. Tak vögleda, ka Covida se več nemo mogli rejšiti, od časa do časa nazaj pride. Na srečo njegve variante vsigdar slabše baudejo. Lidge dobijo okužbo in ozdravijo brez komplikacij.

Margit Čuk

Dare, Tessa: Dogovor prinčeve žene

Princ Ashburyja se vrne iz vojne, vendar se njegovo življenje popolnoma spremeni zaradi ran, ki so pustile svojo sled ne samo na obrazu, ampak tudi na njegovi duši. Njegovi dnevi so osamljeni in grenki. Ponoči brezciljno tava po londonskih ulicah in straši ljudi okrog sebe, celo obcestne bandite.

Toda ima eno dolžnost, ki jo mora izpolniti: poskrbeti mora za dediča, za to pa mora najprej najti ženo. Ko župnikova hči, ki je postala šivilja, Emma Gladstone stopi v njegovo knjižno sobo, oblečena kot nevesta, se odloči, da bo ona najbolj primerna za njegov cilj.

(Originalni naslov: The Duchess Deal)

Margit Mayer, Agota Horvath

LJUBITELJE GLASBE RAZVESELJUJEJO ŽE DESET LET

Vokalna skupina BeleTinke iz Beltincev je desetletnico delovanja zaznamovala s koncertom v beltinski cerkvi svetega Ladislava. Leta 2013 so se ljubiteljice glasbe in petja iz Beltincev in drugih prekmurskih krajev zbrale in začele vaditi pod vodstvom Tjaše Šimonka Kavaš. Tudi na jubilejnim koncertu so potrdile kakovost petja, zaradi katerega so bile v preteklem desetletju nagrajevane na

skih skupinah po Sloveniji. Na svoje koncerte vabijo tudi druge glasbenike in pevske skupine. Tako je ob obletnici nastopila flavtistka iz Lendave Katja Ferenc. Na klavirju jih je tudi tokrat spremljal Rene Zorman. Ob klasičnih skladbah so na njihovem glasbeno pestrem repertoarju še ljudske pesmi ter popularne skladbe iz Slovenije in tujine.

Dvakrat so nastopile tudi na držav-

Nastop ob jubileju v cerkvi svetega Ladislava v Beltincih (Foto Jože Gabor)

glasbenih srečanjih po Sloveniji in tujini. Danes je v skupini ob Tjaši Šimonka Kavaš še trinajst mladih talentiranih in kreativnih deklet. Polovica jih je v pevski skupini že od začetka. Delujejo kot sekci-

ni slovesnosti ob dnevu združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom in večkrat z Vladom Kreslinom, tudi na njegovem koncertu v ljubljanskih Križankah. Pa tudi z glasbeno skupino Ethno-

V glasbeni skupini je štirinajst deklet iz različnih krajev Prekmurja. (Foto Boštjan Rous)

ja Kulturno-umetniškega društva Beltinci, na prireditvah katerega pogosto nastopajo. V sodelovanju z njim so BeleTinke tudi organizirale koncert ob jubileju, vrata božjega hrama pa jim je za ta koncert odprla Župnija Beltinci.

Ob petju in vajah so skupaj preživele že veliko prijetnih sproščujočih ur, najbolj pa so vesele, ko s petjem razveselijo ljubitelje glasbe tako na velikih kot manjših odrih, pa tudi v cerkvah in na praznovanjih. Vsako leto imajo več samostojnih koncertov v Pomurju, nastopajo na različnih prireditvah, porokah in priložnostnih slavjih ter gostujejo pri prijateljskih pev-

trip, v kateri poje vodja vokalne skupine Tjaša. Letos so se udeležile tekmovanja Venezia in Musica in Benetkah, kjer so dosegle zlato priznanje v svoji kategoriji. Udeležile so se še drugih tekmovanj v Španiji, Italiji, na Češkem, Slovaškem in Hrvaškem, na katerih so prav tako prejele več priznanj. Še posebno so ponosne na zlato priznanje, ki so ga prejele leta 2014 na mednarodnem zborovskem tekmovanju Praga Cantat na Češkem, in na srebrno, ki so ga leta 2015 dobile na mednarodnem zborovskem tekmovanju Canta al mar v Španiji.

Jože Gabor

Pod Srebrnim brejgom ...

... se dosta vsega godi. Eden minister pa dve ministrici so na tejm, ka iz politike odidejo. Zaprav, ka več ji premier neške v svoji ekipi videti. Pravi, ka baukše pa eške baukše bi delati mogli. Ka je tisto, ka so nej najbolje baukše napravili, zagnauk se eške ne vej, depa premier Golob je tak povedo. Leko, ka un že vej, kak bi po njegovom vsevküper moglo vögledati. Vöminila se je tista, že tak ali tak viska, numerata tō, kelko kvara je povauden napravila. Ta je gor do skur 10 milijard evronov skaučila. Pejneze nin trbej vzeti. Golob pa njegvi o nauvi porcijaj pri najbolje bogati brodiyo. Dobro, tau je bole po domanje povedano. Od velki profitov aj bi se pejnezi vkraj gemali, pa eške kaj drugoga so vönajšli. Gda od pejnez gučimo, se trbej pri nacionalnom teveni RTV SLO tō staviti. Vö je prišlo, ka ranč pejnez za plače nemajo. Že smo od toga pisali, ka vse se je na slovenskom teveni godilo. Kak so politično novinare gorp-

Veliki klavžar je indasvejta na velke v Sloveniji pa po Evropi živo. Depa, kak povejdano, človek včasi milosti ne pozna. Na nauvo so je začnoli v Austriji »pauvati«. Do 80 cm-ov velki ftič se je na pauti na djug malo spočino pa že atrakcija grato. Depa, neje dugo ostano, že za štiri dneve je naprej leto.

stavljali, kak je politična opcija Janeza Janše škela televizijo pod sebe spraviti. Zdaj je vöprišlo, ka zvün vsega so finance vcejlak zavozili. Nauvi prejnji na teveni zdaj na bankaj kredite gorgemlejo, ka leko za plače majo. Alarmi se na vsej kiklaj gorvužigajo. Kak vögleda nacionalna televizija de tau leto 10 milijaunov evronov minusa mejla. Sto je do toga pripelo, se eške ne vej. Kelko se čüje, do toga pomale pride, se zvezdi. Če pa stoj za tau gorplača, v tau skur niške ne vörvle.

Skur so nej vörvvali nisterni, steri za ftiče skrb majo. Na Cerkniškom jezeri so ftiča vidli, ka ga v Sloveniji že 400 lejt več nega. Ja, človek ga je na nikoj djau, kak dosta drugi živali ranč tak.

Leko, ka té indasvejta trno poštvvani ftič si znauva svoj daum prejk leta spod Srebrnim brejgom najde. Kak so si ga znauva divdje mačke najšle, stere je človek za trofeje strejlo pa ji vcejlak na nikoj djau. Leko povejmo, ka te »nauve« divdje mačke leko za migrante vözglasimo. Iz Ukrajine so v slovenke lauge bile prinšene. Prauti tem migrantom skur niške nika prauti nema. Pri lidaj migrantaj pa se vcejlak druge naute leko čüjejo.

Srebrni brejg eške kak dobro pauni, gda so kaulak njega pa po njem tiste živali ojdle, steri več dugo nega. Vüpenje ma, ka lidge sami sebe na nikoj ne denejo.

Miki Roš

... DO MADŽARSKE

Madžarska in Slovenija sta se dogovorili o povezavi plinovodov

Madžarska in Slovenija sta podpisali sporazum o povezavi plinovodov – uresničil naj bi se v naslednjih dveh letih – in tesnem sodelovanju na področju jedrske energije, je minulo sredo v Budimpešti sporočil minister za zunanje zadeve in trgovino Péter Szijjártó. Prvi mož ministrstva je na skupni tiskovni konferenci s slovenskim ministrom za podnebje in energijo Bojanom Kumerjem izpostavil, da je Madžarska do danes povezala svoje elektroenergetsko omrežje z vsemi sedmimi sosedomi, z zemeljskim plinovodom le povezana s šestimi državami, s Slovenijo pa še ne. Na podlagi sklenjene pogodbe bodo v dveh letih zgradili daljnovod, ki bo povezal plinovodne sisteme, po njem pa bo lahko v obe smeri letno steklo 440 milijonov kubičnih metrov zemeljskega plina. Minister Szijjártó je še povedal, da bo cena te naložbe na madžarski strani 75 milijonov evrov.

Dva Madžara sta dobila Nobelovo nagrado

Madžarska biokemičarka Katalin Karikó in ameriški mikrobiolog Drew Weissman bosta prejela letošnjo Nobelovo nagrado za medicino in fiziologijo za odkritja, ki so postavila temelje za razvoj cepiv na osnovi mRNA. Po obrazložitvi pristojne komisije bosta nagrado prejela Katalin Karikó in Drew Weissman za njuni odkritji v zvezi z modifikacijo nukleozidov, ki sta omogočila razvoj učinkovitega cepiva proti covidu 19 na osnovi mRNA. Nagrajenci so s svojimi pionirskimi rezultati, ki so temeljito spremenili razumevanje interakcije med mRNA in imunskim sistemom, prispevali k izjemno hitremu razvoju cepiv v času ene najresnejših groženj zdravju ljudi v moderni dobi. Nobelovo nagrado za fiziko so letos prejeli Pierre Agostini, francoski fizik, ki poučuje v Združenih državah Amerike, Ferenc Krausz, madžarski fizik, ki živi v Nemčiji, in Anne L'Huillier, francoska fizičarka, ki dela na Švedskem. V skladu z utemeljitvijo so si znanstveniki priznanje zaslužili s svojimi eksperimentalnimi metodami proizvodnje atosekundnih svetlobnih impulzov za preučevanje gibanja elektronov znotraj atomov.

S SENIKA NA VÁRGESZTES

Lani, gda smo delali kampa- njo za ljudsko štetje, sem spo- zno tetico Anuško Gašpar, po možej Talaber iz Várgesztesa. Te sem oblübo, če bouda pri- lika, te napravim en pogovor z njauv za novi- ne Porabje. Zato ka Anuška so začnili pripovej- dati edno fejst za- nimivo zgodbo od svoje družine, od tauga kak so z Gorenjoga Seni- ka na Várgesztes prišli, kak so oni nagnauk Sloven- ka pa ranč tak Namica (Nem- ka) tö.

- *Tetica Anuš- ka, začnimo z Gorejnjim Se- nikom. Kakšne korenine mate tam, zaka ste*

odli tak dostokrat v tau ves?

»Moja stara mati pa oča sta z Gorejnjoga Senika valaun, tak sta se zvala ka Anna Rogan pa Lórinč Gašpar. Tejva sta mela štiri pojbe, najstarejši, steri se je Lórinč zvau, je biu moj oča. Stari oča je delavce vküppiso, gda so Slovenci od tec še na repo odli delat (na sezonsko delo), depa on je ranč tak z njimi vret delo. Leta 1920 so ranč tak v kraji Süttör želi, zavolo toga se je moj oča tam naraudo.«

- *Vaš oča so te na Gorej- njom Seniki živeli, nej?*

»Cejlak dočas, ka je nej üšo za sodaka, potistim že več nej odo doma. Zato, ka proto konca, gda je vojaško slüžo, se je spozno z mojo mamov, tak velka lübezen je bila, ka je njau tam včasín vzejo. Tau je v Avstriji bilau, moja mama se je tak zvala, ka Angelika Gerlich, ona je ovak iz Šlezije (Szilézia) bila, oni so odtistac mogli oditi, zato ka so je preganja- li. Moj oča, on je v meriškom

lageri biu, depa oni so leko odli delat k pavrom pa te tak sta se leko spoznala z ženov. Tau je že na konci bojne bilau leta 1944-45. Zavolo toga, ka sta že oženjeniva

Anuška Gašpar Talaber je v Monošter prinesla s seov dosta stari kejpov.

bilau, mati je z očov leko na Vogrsko prišla.«

- *Kama sta šla, gde sta ži- vela?*

»Najprvin par mejšecov na Gorenjom Seniki, potistim

Držinski kejp z Gorenjoga Senika, na levi strani prva Anuška Gašpar.

pa na Rábafüzesi, ge sem se že tam naraudila leta 1946. Depa stari oča z Gorejnjoga Senika je nas napona odo gledat.«

- *Ka je bilau s starišami od vaše mame?*

»Oni so vanej v Avstriji osta- li, tam so en čas delali še pri ednom pavri pa te gnauk kasneje so nazaj v Nemčijo,

v Ulm odišli. Tau je moja mama sledkar od Rdečoga križa zvejdla. Depa tau je že nej prava mati bila od moje mame, zato ka prava mama je mrla, gda je moja mama šest mejšecov stara bila, nje- ni brat pa šest lejt star biu. Potejn se je moj dejdek še gnauk oženo, k sebi so vzeli te dva deteta, pa potejn se je še od te nauve žene naraudi- lo šest mlajšov.«

- *Vaši stariške so prejkpriš- li na Vogrsko, leta 1946 ste se vi naraudili, meli ste še kasneje brata ali sestro?*

»Za edno leto se je naraudo moj brat, depa za par mejšecov je betežen grato pa mrau. Mi smo te vanej na Rábafüzesi živeli na brejgi, odtistec, dočas ka so z mo- jim bratom dola k doktora prišli, na žalost so več poma- gati nej mogli. Sledkar smo te odtec, vejn ranč zavolo toga, dola v ves prišli v ižo, gde je družina Lang živila. Oni so Nemci bili pa so nji od tec taodpelali nikan na Vogrsko, tak je te ta iža praz- na gratala.«

- *Sledkar ste zaka odišli iz Rabafüzesi?*

»Tau je tak bilau, ka mama pa ata sta na repo odla delat, gnauk sé, gnauk ta, ranč kama je trbelo. Ge sem te en mejšec sama bila doma.«

- *Na vas je te sto emo skrb?*

»Ge sem te v šesti razred odla pa, po pravici, sama sem ostala doma. Telko, ka

sem dja mogla skrb meti na maloga sina od ravnatelja osnovne šaule. Zatau so te oni meni vsikši den obed dali, depa ge sem doma sama sebi tö probala küjati, bilau, ka se je posrečilo, bi- lau, ka nej. Dobro se spom- nim nazaj, ka gnauk sem v mrzlo vodau sirauvo noked- li testau notra storila. Vejš,

Stari kejp z Gorenjoga Senika, zar na srejši stoji Anuškin oče, Lórinč Gašpar.

ka je s tauga gratalo, vse se je vküpvlovilo kak eden glo- baunec.«

- *Gde so delali te čas stariš- ke?*

»Ta ves, gde so oni delali, se je tak zvala, ka Környe, sled- kar smo se te se spakivali. Vcuj k Környe se je držala pusta Erdótagyos, tam smo bili mi doma eno leto. Tak ka sedmi razred sem ge že v Környi vözopodla. Potejn je moj oča pri državnom gozd- nom gospodarstvu začno de- lati, pa te tak smo prišli na Várgesztes. Nižji razredi so v vesí odli v šaulo, ge, stera sem že v osmi razred odla, ge pa v ves Vértessomló.«

- *Ka ste delali potejn?*

»Mi smo srmacke bili, pene- ze smo nej meli, zavolo toga sem te ge v lesej začnila dela- ti. Delala sem vse s kosicov, sem trnje žela, sadila sem flanco, drva smo sejkali, vse, ka je trbelo. Nej malo, deset lejt sem delala v lasej, poti- stim petnajset sem pa šivala v vesí v tovarni.«

- *Gda ste se oženili?*

»Tau je tak bilau, ka sem se

pelala domau na Gorejnji Senik k staromi oči. Pa tau je vejn tak dano bilau, na cugi sem se spoznala z mo- žaum, steri je v Somboteli biu doma. Pisali smo si eden drügoma, potejn je on k sodakom üšo, depa še pred tejm sva se že zdala. Gda je dolazaslüžo, te je on prišo se k nam na Várgesztes. Mam

enga sina, on se je leta 1970 naraudo, dekla je pa leta 1974 rojena.«

- *Odite nazaj domau na Gorenji Senik?*

»Odim, tašoga reda sem pri Grebenar Veruški doma, zato ka moj stari oča je nje- no mater vzejo, tak smo mi žlata. Dja sem fejšt rada mej- la Trejzo, gdakoli sem tam odla, vsigdar se žaurgala, Baug moj, ka aj zdaj teba dam. Zato ka ona tak dobra bila, ka je vsigdar nika dati stejla.«

- *Tetica Anuška, vi, kak ste pripovedjali, na pulonje ste Slovenka, na pulonje pa Namica (Nemka). Ka mislite, ka ste erbali od matere pa ka od oče?*

»Od matere vejn najbola nemški gezik, z njauv sem samo nemški gučala, od oče, zvün dzejika tau, ka mam družino, mam kama domau titi.« (Kejp na 1. strani: Gnauk svejšta so si lidge pomagali pri deli, na starom kejpji Senčarge dejo domau z njive.)

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Izola ali Isola po talanski otok (sziget) znamenjuje. Je pa inda eške eden varaš otok biu pa po tejm so ga kcu j k kontinenti »zakačnoli«. Gnes je kak Koper pa Capodistria poznani. Na pau pauti skrak maurdja od eno-

kredi bila, ka tau tekmo za rekordami začne. Pa je do toga prišlo tö.

Ladja Rex je leko dobri 2000 lüjdi pelala, za cejlo ladjo pa lidi na njoj je 780 oficejrov, mornarov (tengerész) pa kölnarov skrb melo. Rexovo

odide. Zdaj smo znauva na tou paut od Izole do Kopra prišli. 6. septembra 1944 se je Rex tam dojtavo. Nin 200 mejterov od obale je več nej mogo tadale plavati. Voda je spadnola, na dne j je naseu pa že se je nagibati začno. Lidge so doj z njega odišli. Tam je inda velki, bogati, gizdavi Rex čako, ka se maurdje zdigne. Depa, dva dneva po tejm so na 11. vöro engleški fligeri Bristol Beaufighter prileteli pa že so nut v njega rakete letele.

Zaprav, po bojni so ga pomalek raznok začnoli rezati, iz njegovoga želaza so nauvo železo delali, če tau bole po domanje povejmo. Rex je po falataj v fabriko železa na Jesenice biu odpelani. Lidge so ga leko dugo ojdlj gledat. Vsiški den pa ga je vse menje bilu. Leko povejmo, ka za turiste je velka atrakcija biu, domanji lidge že so ga za svojoga vzeli.

Rexa so pomalek do leta 1958 raznokrezali. Ka je ostanolo gnes nin v 13 mejterov globkom maurdji med Izolo pa Koprom leži. Je pa Rex znauva za potaplače (búvárok) atrakcija grato. Do njega se na velke potaplajo, ga fotografejrajo pa eške itak kaj najdejo, kakšo žlico ali kaj takšnoga. Depa, tau je dojzapovejđano nabejrati pa vö iz maurdja primesti. Tan malo dala od Rexovoga groba pa že se raub Kopra leko vidi.

Žusterna

je gnes zvekšoga turistični center pun hotelov pa apartmajov. V časi Rexa je tam po brgauvaj vinska trta rasla, na velke so oljke (olajfa) svoj pauv davale. Zmesj med tem so gizdave pa bogate vile stale. Té so je bogati glavaši Kopra dali zozidati, ka zvün varaša so svoj mer najšli. Kak cejla ta zemla

skrak maurdja pa je Žustrna že prva lidi k sebi zazavala. Inda vcejlak svoja ves, se je gnes že kcu j Kopri zakačnola. Tak kak Semedela, stera zmejs med njima stodji. Kak Žusterna je Semedela tö indasvejta od Kopra kontrada

se po talanski semita pravi. Tak je šlau: semita-semitela-semedella. Za Žusteno pa Semedelo vala, ka v tisti stari časaj so gračanek Kopra bile. Na zemlej so pavri delali. Stere so na zmelau od indri pripelali so koloni zva-

268 mejterov dugi pa 29 mejterov šörki Rex je leta 1933 z nauvim rekordom v New York prišo. V štiri dnevaj pa trinajsti vöraj je tau naredo, najbole brž pa je 53 km na vöro maurdje rezo. Nej trbej prajti, kak je po tejm talanski duce Mussolini gizdavo po svejti ojdo.

ga do drugoga varaša na dne j maurdja staro železdje leži. Za tau pripovejst tana-zaj v leto 1931 moramo iti. V tom leti je bila 1. septembra velka ladja Rex krščena. Tau je eške v tisti časaj bilau, gda so države takše velke lad-

sveklo paut po maurdji je druga velka bojna dojtavila. Vse do leta 1944 je ladja »živa« bila. Kak je bojna vövdarila so go prejknapravili. Leko povejmo, ka špital na maurdji je bila. Na njej so ranjene sodake meli. Pa je

Tak se je vseküper doj s fligera vidlo, gda so rakete začnile na Rexa leteti. 59 raket ga ja zavadiło. Isti den zadvečerka je znauva 12 fligerov priletelo, eške 66 raket ga je zavadiło.

je delale, stere najbole brž prejk Atlantskoga oceana iz Evrope v Merko pridejo. Talani so tö škeli kcu j biti. Ladjo Rex so v Genovi v dve j pa pau letaj napravili. Že je

prišo tisti den, gda se je njena paut po maurdji dojtavila. Nazadnje so go v Puli na Hrvaškom Talani meli. Nejsjo go več mogli varovati, v Trst so njej zapovedali, aj

Rex je štiri dni goro, dokejč se je nej 12. septembra tak doj z zraka vidlo. Za vsigdar je v slovenskom maurdji ostanolo.

bila. Tak so zvali zemlau, stero je varaš prejk meu, tau so na kontrade vöraztalali. Iz tej kontrad so pomalek vesnice vöprišle. Za kontrado Žusterna/Giusterna bi ménje leko »pravica« tumačili. Semedela/Semedella

li, tistim pavrom iz Kopra pa so paoloni prajli. Gvüšno, ka paoloni so več vrejđni od kolonov bili. Pavri tihinci so nej na svojoj zemlej za druge lidi delali, paoloni pa so svoje zemlau meli. Tak je tau na vesi funkcionejralo. Ko-

Domanji lidge skrak maurdja so se že tak na njega navadili, kak bi skrak kakšnoga kamna v maurdji ojdlj. Gda se ga je več nje vidlo, je za ribiče velka nevola grata. Na njem se njigve mreže (háló) trgajo.

ranč tak s talanske rejči vöpride. Tau ménje iz stare vauske pauti je gratalo, stera je prejk po Markovom brgej ta skur do Izole vodila. Takši vauski pauti iz kamna

per je vcejlak ovak živo. Od toga pa več zvejmo, gda mo se znauva od inda v gnešnji čas šetali.

Miki Roš

Aleksandra Nana Rituper Rodež

»SOBOTA JE BILA MALO OVAKŠA KAK JE GNESDEN«

Moja nekdešnja novinarska kolegica, stera ma dve mé-nji pa dva priimka, je letos na sprtoletje vominila služ-bo. Tak je zdaj po nauvom

zaposlena kak sekretarka na soboškom območnom združenji Rdečega križa Slovenije (RKS), stero povezüvle 12 občin (nekdešnja velka soboška občina), v sterih žive okauli 60 gezero lidi.

»Po 28 lejtaj novinarskoga dela pri novinaj Vestnik, sam letos prišla delat na Rdeči križ. Kak sekretarka skrbim, ka na

različne načine pomagamo lidam, steri majo nevole. Mi mam na skrbi vse goričke občine pa ške soboško, böltinsko in tišinsko. Letos znamo, ka je dosta nevol bilau zavolo lagvoga vremena. Dosta se je po novinaj in

je zalejalo zamenice. Mese-ca julijuša je viher tüdi dos-ta strej odneso. Tem lidan smo že zdaj malo pomagali, pa mo jim mogli ške naprej

Mala Nana s svojim očom pred izložbo soboške baute Blagovnica

pomagati, sploj vzimi, gda do nücali gesti, vej pa nedo meli svoje ozimnice,« pravi Aleksandra Nana Rituper Rodež in kujda, ka je med temi že itak »dosta takših, steri majo, tüdi če je vse normalno, nevalo preživeti iz

Držina Rituper Rodež trnok rada vandriva po svejti

televiziji pisalo in gučalo o tom, kak je povauden dosta kvara napravila na Korošk-om, v Savinjski dolini pa okauli Ljubljane, samo tüdi pri nas so lidge meli velke nevole. Nej so ostali brezi ram-ov, ali dosta je takših, steri majo vničeni celi pavu na svojih gračenkaj, enim pa

meseca v mesec, vej pa majo premale penzije in plače. Istina gé, ka naši lidge neškejo preveč gučati o svojih nevolaj pa prositi pomauč, tak ka jih moremo včasi mi malo napelavati, ka te tau napravijo.«

Delo sekretarke na RKS je fejst zanimivo, ške raztolma-

či sogovornica in kujda, ka lidam pomagajo na različne načine. RKS je humanitarna organizacija, stera rejsan pomaga tistim, steri so najbole potrebni pomoči, tüdi tak, ka jim plača kakšo položnico (csekk) za življenjske stroške in eksistenco: »Gda pa talamo pakete, jih ob eni delitvi raztalamo skor dvej gezero.« Lani je tak samo soboško združenje celo leto raztalalo 250 ton rane in drüghih izdelkov v skupni vrednosti okauli 430 gezero evrov. Pauleg toga talajo že nücani gvant, pohišstvo, fejst fontoško pa je tüdi krvodajalstvo, tak ka spodbujajo lidi, ka pridejo in dajo krv.

Aleksandra Nana Rituper Rodež pravi, ka je njeno gnešnje delo ovakšo od novinarskoga, eno pa je gnako, delo oziroma stik z lidmi. »Ges sam že kak mala znala, ka mo novinarka, vej pa je moj pokojni oča Jože Rituper Dodo sodeloval z Murskim valom pa Vestnikom. In tak sam nekak prejk njega spoznala, kak trbej delati in pripovedjati zgodbe. Brodila sam, ka de tau edino, ka mo v žitki delala, te pa je ovak prišlo in sam mogla poiskati nauve delovne izzive. Tisto, ka je najlepše pri novinarstvi, delo z lidmi in vse izkušnje, stere sam tak dobila pa mi zdaj pomagajo pri tom nauvom deli.«

Sogovornica se rada spominja svoje mladosti, vej pa je te »Sobota bila malo ovakša kak je gnesden. Lüstvo se je zberalo, tüdi deca smo se družili. Rada mam svoj varaš, zatau mi je bilau jasno, ka po študiji v Ljubljani pridem nazaj v Prekmurje.« Tau sta napravila oba z možom Iztokom, s sterim sta par gratala že te, gda je ona ške odila v soboško gimnazijo. Mata dva sina, starejši Svit v Ljubljani študera mednarodne odnose, mlajši Vitja pa odi na ljutomersko

gimnazijo in ga bole zanima umetnost, vej pa se, tak kak oča, z muziko spravla, pa snema filme.

Držina Rodež tüdi rada vandriva po svejti. O tom nan je že pred leti neka pripovejdo Nanin mauž Iztok. Letos so bili trije člani, brez Svita, na

ni künji navčili kak se redi hačapuri. Tau je neka takšoga kak pica, vej pa se nüca genjeno testau in se na njega gor dene sir. Po tistom smo redili ške ene takše knedline, sterim se pravi khinkaliji.« Aleksandra Nana Rituper Rodež se je kak novinarka

Od letošnjoga leta Aleksandra Nana Rituper Rodež dela na Rdečom križi

potovanji po Gruziji: »Radi vandrivamo po svejti, vej pa tak spoznavamo en drügi svejt, drüge lidi, drügo kulturo pa tüdi kulinariko, gesti. V Gruziji smo bili deset dni. V arendo smo vzeli auto, pa smo se vozili naokauli. Nas

dosta spravla s kulturo, stero ma rada že od malih naug. Rada šte knjige, ojdi na razstave in drüge kulturne prireditve, »stere so za mene nej fontoške samo zavolo samoga dogodka, liki tüdi zatau, ka te lidge vküper

Z možom Iztokom sta se v Italiji včila peči pice.

znamenitosti, kama dejo turisti, trnok ne zanimajo, nas bole zanimajo lidge pa tau kak oni živijo. Zanima nas, ka oni gejo, zatau vsigdar, gda kama demo, demo ške na küjarski tečaj, ka nam pokažejo kak redijo svoje specialitete. Letos smo se tak od domanje küjarce Irine v nje-

pridemo in si leko pripovejdamo. Tau je tisto, ka varaš dela varaš. Ka se srečavleš z lidmi. Ovak pa vleti rada odim tüdi na soboško kopališče.«

Silva Eöry
Kejpi osební arhiv
Aleksandre Nane
Rituper Rodež

RAZGIBAJMO MOŽGANE

SKANDINAVSKA KRIŽANKA

		AVTOR: MATJAŽ HLADNIK	SLED ZADETE DVIJADI	ROLETA, REBRAČA	VELIKA MUHA, BRENCELI	LIBIJSKI DIKTATOR (MOAMER)	JUŽNO- AMERIŠKI INDIANEC	STANJE NA ROKAH	KRAŠKO VINO	
		DROGERIST			4					
		GLASEN GODRNIJAČ, ROHNE								
		ČUKER PLOŠČATA ZAŠČITNA NAPRAVA VITEZA								
		POMOČ ARAK DREKA KEČIGA RUŠA	RAZLIČ- NOST	SEBIČNOST	KOS BLAGA ZA BRISANJE TELESA, OTIRAČA	BRIL, KOCINA	ČEŠKI AVTO		JENNIFER ANISTON	
				ANGELA MERKEL			SLABA NAVADA			
ROLETA, ROLETA						PREBIVALEC ATIKE	PISATELJI LEVSTIK		3	
							KOPA, GOMILA			
JUŽNO SADJE						REŠEVAL- NE SANI VZDEVEK BALONAR- JA SORNA		RUSKI VODITELJ BOLJŠE- VIKOV	ŠTEVILKA V REDO- VALNICI	
BARON IN MECEN (ŽIGA)					TETOVAŽA AMERIŠKI FILMSKI IGRALEC (NICOLAS)		DOBRO IN ORIENTAL ŽGANJE IZ RIŽA			
HIVAŠKA PEVKA (JOSIPA)						PREBIVALEC VIPAVE	1			
						LOČEK				
JUNAKINJA MIRE MIHELJČ V ROMANU APRIL	2			PATER IN ZELIŠČAR (SIMON) WAN TAVČAR			TELESNE POŠKODBE			
							LILY ALLEN			
SLADKO- VODNA RIBA						DEČEK S ČUDLJIVO SVETILKO IZ ZBIRKE 1991-NDIČI				
NEPROFE- SIONALEC			5			SLAB, SKRIVEN NAMEN		6		

Končna rešitev:

1	2	3	4	5	4	6
---	---	---	---	---	---	---

V četrtek 19. oktobra bo oddaja Slovenski utrinki na sporedu TV Slovenija 1 ob 14.45. Ponavljanje magazina bo na sporedu TV Slovenija 3 v nedeljo 22. oktobra ob 19.30. Oddajo si lahko kasneje ogledate na spletnem naslovu:

<https://www.rtvslo.si/tv/oddaja/84>

Pridružite se nam pred zasloni!

TV SPORED

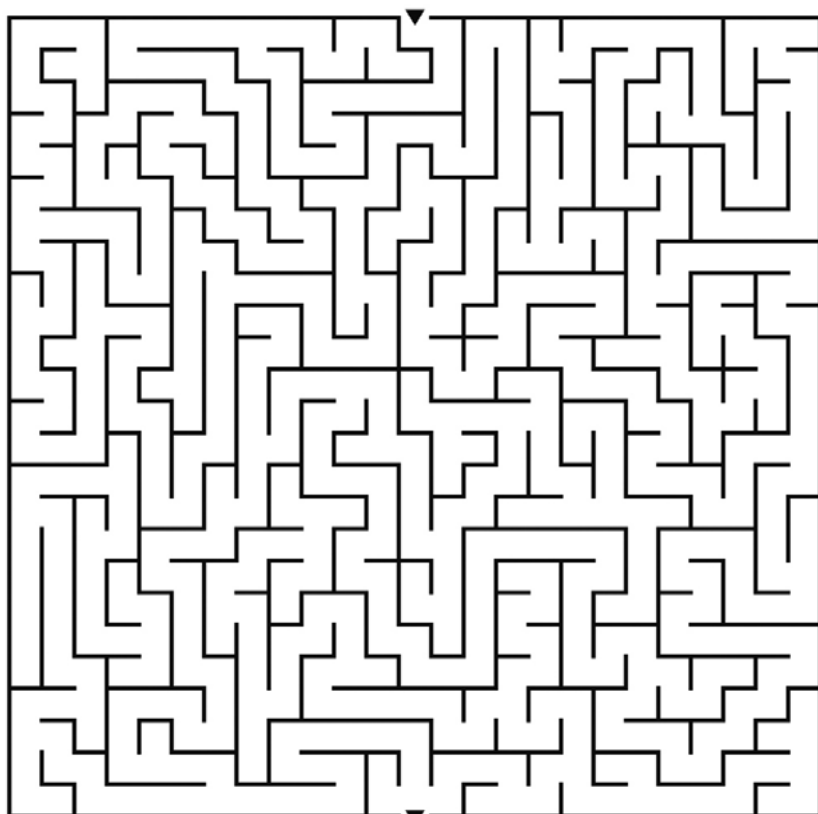
Na naslednji povezavi najdete pregleden spored TV Slovenija 1 in Slovenija 2 za izbran dan:

<https://tvspored.delo.si/>

SUDOKU

			9				4	
		3		2	1	7		6
		7				9		3
		6	1	4				
	7	2				8	1	
				7	2	6		
7		1				5		
3		5	2	8		1		
	6				5			

LABIRINT

Pozdrav jeseni

Zveza Slovencev na Madžarskem vas vabi na zborovski koncert, ki bo v soboto, **21. oktobra 2023, ob 14.30 uri** v konferenčni dvorani Slovenskega kulturnega in informacijskega centra v Monoštru.

Na koncertu bodo sodelovali:

- Komorni pevski zbor Zveze Slovencev, Monošter
- Mešani pevski zbor Divača
- Mešani pevski zbor Zveze Slovencev Avgust Pavel, Gornji Senik

Vljudno vabljeni

REPUBLIKA SLOVENIJA
URAD VLADE ZA SLOVENCE V
ZAMEJSTVU IN PO SVETU

Őszi üdvözlet

A Magyarországi Szlovének Szövetsége tisztelettel meghívja Önt őszi énekkari hangversenyére, melyre **2023. október 21-én, szombaton 14.30 órakor** kerül sor Szentgotthárdon a Szlovén Kulturális és Információs Központ konferenciatermében.

A koncerten fellép:

- A Magyarországi Szlovének Szövetsége Szentgotthárdi Kamarakórusa
- Divača település Vegyeskara, Szlovénia
- A Magyarországi Szlovének Szövetsége felsőszőlőki Pável Ágoston Vegyeskara

Mindenkit szeretettel várunk!

MARKETING

uporaba Facebooka in Instagrama za trženje

Razvojna agencija Slovenska krajina in Kmetijsko-gozdarska zbornica Maribor organizirata delavnico v okviru Programa sodelovanje med MKGP in RASK na temo Marketing, uporaba Facebooka in Instagrama za trženje

19. oktobra 2023 ob 15.30

na Slovenski vzorčni kmetiji Gornji Senik

Delavnico bo vodila Vanesa Žderič, svetovalka za dopolnilne dejavnosti na kmetiji s Kmetijsko-gozdarskega zavoda Maribor. Udeleženci se bodo seznanili s skrivnostmi uporabe družbenih socialna omrežij za trženje izdelkov in storitev.

Vabljeni.

Mladi v Ziljski dolini

V projektu MAJ (Mreža Alpe Jadran) je letno več srečanj, ki se ga udeležijo slovensko govoreči srednješolci iz Italije, Avstrije,

septembra smo ob 6.30 krenili z doma in ob 10.30 prispeli v Ziljsko dolino na avstrijsko Koroško. Srečali smo se v Stari pošti,

tudi Peter Paco Wrolich o poti do uspeha. Svetovno znani kolesar, ki je obiskal ogromno krajev in se udeležil številnih tekmovanj, je govoril o sinergiji vrhunškega športa in gospodarstva.

Sledilo sta kosilo in prevzem sob. Po kratkem oddihu smo se napotili do vaške cerkve, od koder je bil zelo lep razgled, nato pa do Športnega društva Zahomc. Franc in Martin Wiegele sta nam predstavila, kako poteka krepitev dvojezičnosti prek športa pri njihovem društvu. Pri društvu trenira smučarske skakalce, tako smo imeli možnost spoznati tudi opremo za ta šport. Prehodili smo kar nekaj kilometrov, tako smo v prostem času do večerje kar počivali. Po

večerji smo se tudi mi pridružili družabnim igram, nato pa še kartali in se pogovarjali do pozne ure.

Naslednje jutro smo se po zajtrku odpravili v Planico, ogledali smo si nordijski center z največjo skakalnico na svetu. Imeli smo izredno dobrega vodnika, ki nam je mnogo zanimivega

povedal in nas na vrh skakalnice odpeljal z žičnico. Po ogledu smo se napotili na kosilo, prehodili smo več kot štiri kilometre do Doma v Tamarju. Po kosilu smo se poslovili in se odpravili proti domu. Imeli smo se lepo in spoznali veliko novih ljudi.

Štefanija Dravec

Hrvaške in Madžarske. Tokrat sem prvič poleg treh gimnazijcev sodelovala tudi sama. 29.

v gostilni v Bistrici na Zilji, kjer smo tudi bivali. Po dobrodošlici organizatorjev je spregovoril

Slovenska generalna konzulka v Monoštru Dubravka Šekoranja je 6. oktobra obiskala sombotelski studio, v katerem se pripravljajo televizijske oddaje Slovenski utrinki. V pogovoru z urednikoma Ibojlo Dončec in Dušanom Mukičem so največ pozornosti posvetili izzivom pri zagotavljanju novega novinarskega kadra.

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TOPnet d.o.o.
Kupšinci 49d, 9000 Murska Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti,
Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS
za Slovence v zamejstvu in po svetu.
Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za
Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR
ali 52 USD.

Številka bančnega računa: HU75
11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB